

**F. DÁRDAI ÁGNES – KAPOSÍ JÓZSEF – KATONA ANDRÁS
(SZERK.): TÖRTÉNELEMT@NÍTÁS A TÖRTÉNELEMTANÍTÁSÉRT
– VÁLOGATÁS A TÖRTÉNELEMTANÍTÁS ONLINE FOLYÓIRAT
ÍRÁSAIBÓL (2010–2020). MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁRSULAT,
BUDAPEST, 2020.**

Dallman Kristóf: Tíz év Történelemt@nítás

Betöltötte tizedik életévét a hazai történelemdidaktika egyik legmeghatározóbb szemlémi és szakmai műhelye, a *Történelemtanítás* című online folyóirat. Ebből az apropóból jelent meg – még 2020 végén – a *Történelemt@nítás a történelemtanításért* című kötet. A szerkesztők¹ a kötet alcímében úgy fogalmaztak, hogy a most megjelent mű „válogatás a Történelemtanítás online folyóirat írásaiból (2010–2020)”.

Tanulmányok füzére tehát a kötet, de e tanulmányokban elmélyedve az olvasó megállapíthatja, hogy céljában és megvalósításában is többről van itt szó egy jubiláló folyóirat már megjelent publikációinak antológiájánál. A kötetben – a most első alkalommal közölt bevezető tanulmánnyal együtt – harminc publikáció szerepel, tematikus bontásban. A *Történelemtanítás – Online történelemdidaktikai folyóirat*² elindítása 2009 őszén merült fel az alapítóknak, az első lapszám pedig 2010. február 10-én jelent meg. A kötet bevezető tanulmányában olvasható tanúságtétel szerint a *Történelemtanítás*, valamint tá-

gabb értelmezésben a történelemdidaktikai megközelítés célja hivatkozni a – klaszszikusán szoros egymásrautaltságban és együttműködésben dolgozó – egyetemi és akadémiai történész, valamint a köznevelésben és tanárképzésben tevékenykedő történelemtanár társadalom között. Szükség is van a köznevelés és az akadémiai világ közti dialógusépítésre, hiszen a rendszerváltást követő tudomány- és oktatáspolitikai átrendezések – sajnálatos módon – egyre távolabb sodorta a szereplőket egymástól.

A kötet a bevezető tanulmányt követően hat tematikus egységben közli a *Történelemtanítás* elmúlt tíz évfolyamának válogatott írásait. A szerzők névsorából és a publikációk témaválasztásából egyaránt tükröződik a folyóirat hivatása: egy szemlémi műhelybe terelni Magyarországon történelemtanítással, történelemdidaktikával, tankönyv- és tantárgyelmélettel foglalkozó köznevelési, egyetemi és ágazatirányítási szakembereit. A szerzők között éppúgy megtalálhatóak több évtizedes szakmai és tudományos múlttal rendelkező, nagynevű

¹ Prof. dr. Fischerné Dárdai Ágnes egyetemi tanár (Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar; PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola); a *Történelemtanítás* online folyóirat alapító főszerkesztője; a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata elnökségi tagja. A Pécsi Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont ny. főigazgatója.

Dr. habil. Kaposi József habilitált egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Tanárképző Tanszék); a Történelemtanítás online folyóirat alapító főszerkesztő-helyettese; az Új Pedagógiai Szemle főszerkesztője; a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata elnöke. Dr. univ. Katona András, ny. főiskolai docens (ELTE Bölcsészettudományi Kar Történelmi Intézet, Történelem Segéd tudományai Tanszék); a *Történelemtanítás* online folyóirat alapító felelős szerkesztője; a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata elnökségi tagja.

² <https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/>

és széles körben elismert mesterek, mint – több esetben az előbbieket tanítványaiból lett – fiatal történelemtanárok, illetve a doktorandusz generáció képviselői.

Az első, *Tapasztalatok, dilemmák, perspektívák* című fejezet hat tanulmánya horizontálisan árnyalja a bevezető tanulmány egy emberöltőt átfogó helyzetjelentését. A fejezet tanulmányai között olvashatunk a *Történelemtanítás* folyóirat történetéről, működési tapasztalatairól és jövőbeni célkitűzéseiről, valamint elmélyedhetünk a történelemdidaktika, a történelmi gondolkodás és a közoktatásszervezés egyes részterületeiben. A fejezet első tanulmánya e kötet előzményképeként mondható, hiszen a *Történelemtanítás* tíz évének kvantitáiv tapasztalatait – az egyes cikkek olvasottságát, az írások népszerűségét – foglalja össze. Tomka Béla, a Szegedi Tudományegyetem professzorra elméleti síkon értekezik a történettudomány direkt és indirekt céljairól, F. Dárdai Ágnes a hazai történelemtanítás 21. századi helyzetéről, Kaposi József pedig a magyarországi történelemoktatás nehezen feloldható anakronizmusairól számol be. Kojanitz László a hazai kerettanterveken keresztül érzékelteti a történelmi gondolkodás változásait, Ötvös Zoltán pedig a nagy múltra visszatekintő OKTV történelem versenytantárgy helyzetét és tapasztalatait tekinti át. A különböző nézőpontú tanulmányok egyúttal kiindulópontot nyújtanak egy-egy remélt szakmai vita megkezdéséhez.

A második és a harmadik fejezet (*A gyakorlat elmélete; Az elmélet gyakorlata*) különféle nemzetközi és hazai történelemdidaktikai problémafelvetéseket és módszertani megoldásokat vonultatnak fel, a negyedik fejezetben pedig a tankönyvek kutatásával, készítésével és tervezésével kapcsolatos publikációkat olvashatunk. A *Történelemtanítást* rendszeresen olvasók számára feltűnhet, hogy a folyóiratban leggyakrabban előforduló cikktípusokat

a szerkesztők ebbe a három fejezetbe sorolták. A szakmai diskurzus élénkítését segítheti elő többek között Gyertyánfy András, doktori dolgozatának egyik pilléreket készített *Kompetenciák a történelemtanításban – kritikai megközelítésben* című, 2017-ben megjelent írása, mely a kompetenciaszemlélet előnyei mellett annak hátrányos aspektusaira is kitér. Az alaposan jegyzetelt tanulmány kiemeli, hogy a kompetenciaalapú oktatás lehetséges, de közel sem elégséges tényezője a korszerű és eredményes történelemoktatásnak. A gyakorlati, módszertani fogásokat felsorakoztató fejezetekben olvashatunk továbbá a történelemoktatás során használt statisztikai, valamint térképes források használatáról Csepela Jánosné ny. vezetőtanár, illetve Száray Miklós tankönyvszerző, gimnáziumi történelemtanár tollából. A módszertani innovációkat bemutató cikkek közül kiemelendő Varga Emese írása a történelmi játékfilmek tanórai használatáról, továbbá Krizsán Pálé, amely a legfiatalabb generációk aktivitására építő, a mobil eszközökben rejlő didaktikai lehetőségekről szól. A történelemtankönyveket középpontba állító fejezet kronologikus rendben halad. A történelmi tekintetben legrégebbi témával foglalkozó írásban Albert B. Gábor, a 20. század első felének meghatározó életművel rendelkező történész-akadémikusának, Domanovszky Sándornak az 1920-as és '30-as években zajló tankönyvrevíziós mozgalomban betöltött szerepét vizsgálja. A fejezet végén pedig Kamp Alfréd, 2019 decemberében publikált tanulmányában a 2020-as évben, a pandémia hatására újra reflektorfénybe került Nemzeti Köznevelési Portálra készített Okostankönyveket mutatja be.

A *Történelemtanítás* folyóirat műhelyjellegét hangsúlyozza a kettős értelmű *Határainkon túl* című fejezet is. A határ ebben az esetben egyaránt jelent fizikai országhatárt, valamint a szűken értelmezett

történelemtanítás határain túlmutató publikációkat is, mint amilyen Németh György és Jakab György a társadalomismeret mint önálló tantárgy megszüntetésével kapcsolatban tett vitaindító állásfoglalása.

A kötet utolsó tematikai egységét két, alaposan összeállított szakbibliográfia alkotja. A szerzők – Gyertyánffy András és Fekete Bálint, valamint Érsek Attila – összegyűjtötték egyrészt az elmúlt harminc évben magyar nyelven megjelent történelemmódszertani publikációkat, és ebből közölnek itt bő válogatást, – másrészt a *Történelemtanítás* folyóirat digitáliskultúra- és IKT-vonatkozású cikkeit. Mindkét szakirodalmi válogatás – ahogy a teljes kötet – rendkívül jól hasznosítható mind a köznevelésben oktató történelemtanárok, mind az egyetemi tanárképzésben dolgozó „módszertanos” oktatók munkájában, továbbá a történelemtanítás, illetve a történettudomány iránt érdeklődők számára is.

A kötet egyik fontos tartalmi újdonsága, a *Történelemtanítás* folyóirat online hátsólapjain megjelent publikációk nyomtatott formához igazított változatainak csokra

mellett, Fischerné Dárdai Ágnes és Kaposi József *Változó történelemtanítás Magyarországon (1990–2020) – Trendek, mozaikok, mintázatok* című bevezető tanulmánya.

A rendszerváltás óta eltelt harminc évet összegző tanulmány több aspektusból járja körül a magyarországi történelemoktatás sikereit és kudarcait. Az írás gazdagon adatolt áttekintés az elmúlt évtizedetek folyamatairól, továbbá egy későbbi szintézis jó kiindulópontja lehet.

A szakmai viták fellendítésének igénye, a sokoldalú kritériumrendszer szerint szerkesztett tanulmányválogatás, valamint a folyóirat köré csoportosuló szakemberek köre megerősítheti az olvasót abban, hogy milyen nagy szükség van hazánkban a *Történelemtanításra* és a hozzá hasonló aktív szakmai műhelyekre. A gyűjtemény a civil kurázi iskolapéldája, hiszen a lapot tíz éve alapító szerkesztők, akik munkájukat öntevékeny és önkéntes módon végzik, mintát adnak az értékteremtő szakmai elhivatottsághoz és példaként szolgálnak a társadalmi felelősséget vállaló polgári ethosz kiveszőben lévő gyakorlatáról.

Történelemóra, Ladakh, India